

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ДИНАМІКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕКСПОРТУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ЗАСОБІВ

Ціль програмно-комп'ютерних засобів поквартального оцінювання економічної ефективності та цільової структури експорту регіонів України – підтримка прийняття рішень для моделювання стратегії стійкого економічного зростання України в цілому. Завдяки різноманітності територіально-адміністративних одиниць серед них існують ефективніші, які можуть служити орієнтиром (benchmark) для інших. Для цього потрібні надійні джерела даних, методи вимірювання ефективності та засоби динамічного оцінювання економічної ефективності [1]. Такі джерела даних по Україні стали доступними з 2016 р. завдяки широкому розвитку вітчизняних кібернетики, інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій. Розроблені засоби у складі людино-ашинної системи, насамперед, верифікують вхідні офіційні дані Державної служби статистики України про середньомісячну нараховану заробітну плату штатних працівників за квартал, чисельність наявного населення на кінець кварталу, освоєння капітальних інвестицій та обсяг реалізованої промислової продукції протягом кількох кварталів, обсяг реалізованих нефінансових послуг за квартал.

Звіт [2] містить докладний аналіз економічної ефективності міст і районів у 2017–2018 рр. для 10 регіонів України – Закарпаття, Одещини, Миколаївщини, Херсонщини, Січеславщини, Запоріжчини, Кропивниччини, Полтавщини, Київщини, Києва. Показано, що для економічної ефективності важливі інституції, якими в інформаційну еру є вищі навчальні заклади (ВНЗ).

Стабільними (економічними) лідерами Закарпаття є два кластери: 1) суміжні Великоберезнянський, Перечинський, Ужгородський райони, м.Чоп, Мукачівський, Свалявський райони; 2) суміжні Тячівський і Хустський райони. Варто зазначити, що Ужгородський, Мукачівський, Хустський райони виявляють вищу економічну ефективність, ніж м.Ужгород, м.Мукачево, м.Хуст відповідно. У сезоні 2018–2019 рр. найсильнішою футбольною командою Закарпаття є «Минай» із с.Минай Ужгородського району, яка у Кубку України перемогла найсильніші клуби Рівненщини, Івано-Франківщини, Миколаївщини з великим досвідом виступів у провідних футбольних лігах, поступившись тільки «Динамо» (Київ). Саме в Ужгородському районі спостерігалися найвищі

капітальні інвестиції та обсяг реалізованих нефінансових послуг і реалізованої промислової продукції на душу населення. 10 з 18 районів Закарпаття не мають ВНЗ.

Лідерами Одещини є два кластери: 1) суміжні Тарутинський, Арцизький, Кілійський, Болградський, Ренійський райони, м.Ізмаїл; 2) Білгород-Дністровський, Овідіопольський, Лиманський, Роздільнянський райони, м.Білгород-Дністровський, м.Одеса, м.Біляївка, м.Теплодар. Більшість зазначених районів входила до вищезгаданої Ізмаїльської області, яка не зазнала Голодомору. У кластері 2) працює 52 ВНЗ, а у кластері 1) – 9 ВНЗ. У решті 20 районах Одещини працює лише 4 ВНЗ, які є містоутворюючими. Загалом 25 з 35 районів Одещини не мають ВНЗ (за даними системи www.vstup.info).

Лідером Миколаївщини є кластер, який утворюють суміжні 15 районів вздовж р.Південний Буг і його притоків – Первомайський район, м.Первомайськ, Доманівський, Вознесенський райони, м.Вознесенськ, Новоодеський, Веселинівський, Баштанський, Новобузький, Вітовський, Миколаївський райони, м.Миколаїв, Очаківський, Березанський райони. 19 з 25 районів Миколаївщини не мають ВНЗ.

Лідером Херсонщини є кластер навколо обласного центра – м.Херсон, м.Гола Пристань, м.Каховка, Олешківський, Скадовський, Каланчацький, Бериславський райони, м.Нова Каховка, Великолепетиський, Великоолександрівський райони. У знайденому кластері працюють 35 з 37 ВНЗ Херсонщини, а 16 з 22 районів області не мають ВНЗ.

Лідерами Січеславщини є три кластери: 1) суміжні м.Марганець, м.Нікополь, Нікопольський і Апостолівський райони, м.Кривий Ріг, м.Жовті Води, м.Вільногірськ; 2) Петриківський, Магдалинівський, Дніпровський, Новомосковський райони, м.Кам'янське, м.Дніпро, м.Новомосковськ, м.Павлоград, м.Синельникове; 3) м.Покров на Західному Донбасі. Решта (більшість) районів Дніпропетровщини продовжує зазнавати наслідків Голодомору: 24 з 35 районів Січеславщини не мають ВНЗ.

Лідерами Запоріжчини є чотири кластери: 1) суміжні м.Запоріжжя, Запорізький, Кам'янсько-Дніпровський, Великоберезівський, Вільнянський і Новомиколаївський райони; 2) суміжні м.Бердянськ, Бердянський, Чернігівський і Пологівський райони; 3) сусідні м.Мелітополь і Приазовський район; 4) Михайлівський район.

Лідерами Кропивниччини є чотири кластери: 1) суміжні м.Кропивницький, Кропивницький, Новомиргородський, Новоукраїнський райони, м.Знам'янка, м.Олександрія, м.Світловодськ, Світловодський район; 2) Долинський район; 3) Голованівський район; 4) Гайворонський район. В цих кластерах працюють 27 з 29 ВНЗ Кропивниччини, а 19 з 25 районів Кропивниччини не мають ВНЗ, продовжуючи зазнавати наслідків Голодомору.

Лідерами Полтавщини є два кластери: 1) суміжні м.Полтава, Диканський, Шишацький, Великобагачанський, Хорольський, Глобинський райони, м.Кременчук, Кобеляцький район, м.Миргород, м.Лубни, м.Гадяч, Лохвицький район; 2) Пирятинський район. Решта (більшість) районів Полтавщини

продовжує зазнавати наслідків Голодомору: 21 з 31 районів Полтавщини не мають ВНЗ.

Лідером Київщини є єдиний кластер, який утворюють суміжні Вишгородський, Києво-Святошинський райони, м.Ірпінь, м.Бровари, Броварський, Бородянський райони, м.Обухів, Обухівський, Васильківський райони, м.Фастів, м.Біла Церква, Білоцерківський, Сквирський, Кагарлицький, Миронівський, Переяслав-Хмельницький райони, м.Переяслав-Хмельницький, Яготинський, Згурівський райони, м.Березань.

Лідерами Києва є два кластери: 1) суміжні Шевченківський і Святошинський райони; 2) суміжні Оболонський і Дніпровський райони. Найнижчу економічну ефективність виявляють Солом'янський і Деснянський райони. У кластері 1), що утворюють два райони-лідери Києва, зареєстровані і працюють 42 ВНЗ – понад 30% усіх працюючих ВНЗ Києва; зареєстровані, але не оприлюднюють інформацію 12 ВНЗ. У кластері 2), що утворюють економічні лідери Києва, зареєстровані і працюють 12 ВНЗ, серед яких половина – приватні; зареєстровані, але не оприлюднюють інформацію 2 приватні ВНЗ. У Києві загалом працює 137 ВНЗ, багато з яких мають свої підрозділи в інших регіонах України. Характеристики знайденого кластера Шевченківського і Святошинського районів Києва свідчать про важливість освітньо-наукових факторів для успішного й ефективного соціально-економічного розвитку. Слід зазначити, що наявність переважної кількості ВНЗ регіону у знайденому кластері відповідає сучасній теорії ендогенного економічного зростання, за яку Пол Ромер (Paul Romer) удостоєний Нобелівської премії 2018 р.

Аналіз суміжних районів Січеславщини (Апостолівського, Криворізького, Широківського), Миколаївщини (Казанківського, Березнегуватського, Новобузького), Херсонщини (Високопільського, Великоолександрівського, Нововоронцовського) свідчить про переваги Апостолівського району, стратегічна програма якого була розроблена за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та проекту Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE). Пан'європейська ініціатива «ULEAD з Європою: розвиток місцевого самоврядування і підзвітності» Європейського Союзу була мотивована зверненням одного з авторів даної роботи до Міністерства регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України на зустрічі в Києво-Могилянській академії у червні 2016 р. і розрахована на 4 роки.

Результати вказують на збереження районами своєї порівняльної ефективності від кварталу до кварталу і важливість присутності вищих навчальних закладів у районах-лідерах. Райони-лідери формують географічні кластери і мегаполіси, передбачають інтелектуальну обробку і структурування великих даних, майже не потребують генерації первинних даних, але потребують новітніх підходів до підтримки оперативного прийняття рішень у людино-машинних системах. При зростанні обсягів даних системи планується застосування найпотужніших суперкомп'ютерів України. Отримані оцінки

свідчать про реалістичність високих стійких темпів економічного зростання України на основі сучасних науки й освіти.

Список посилань на джерела

1. Factors of economic growth in Ukraine and neighboring countries. W.Gorbachuk, V.Zelenyuk (eds.) – Kyiv: American Councils; Альтерпрес, 2004. – 200 р.
2. Кнопов П.С., Горбачук В.М., Кирилюк В.С., Норкін В.І., Некрилова З.В., Пепеляєва Т.В., Колесник Ю.С., Атоєв К.Л., Шпиґа С.П., Єрмоленко Л.І., Дунаєвський М.С., Сулейманов С.-Б., Сирку А.А. Розробка програмно-комп'ютерних засобів поквартального оцінювання економічної ефективності та цільової структури експорту регіонів України. Звіт про науково-дослідну роботу. – К.: Інститут кібернетики імені В.М.Глушкова НАН України, 2018. – 148 с.

УДК 004:330

Д'яченко Ю.Ю.

доктор економічних наук,

завідувач кафедри міжнародної економіки і туризму,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ЗАСТОСУВАННЯ ПІДХОДІВ КОГНІТИВНИХ НАУК ТА ВИКОРИСТАННЯ КОГНІТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКОНОМІЦІ ТА УПРАВЛІННІ

В умовах швидкого розповсюдження інтелектуальних та когнітивних технологій важливим є розуміння сутності людини та розвиток економічної теорії й ефективного, відповідального управління на цій основі. Ми розглядаємо штучний інтелект як засіб вирішення поточних економічних і соціальних проблем. Досягненнями у розвитку інтелектуальних систем наразі є:

- створення систем синтезу мовлення за активністю мозку;
- управління громадською думкою й людською поведінкою на державному та бізнес-рівні;
- застосування теорії ігор для створення програм-суперників людини, зокрема, для гри у покер Libratus, яка вміє блефувати й буде використовуватись у Пентагоні;
- винайдення алгоритму OpenAI GPT-2, що створює переконливі есе на будь-які наперед задані теми;